

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΙ. Κ. ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 63542/11)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

11 Δεκεμβρίου 2014

Η απόφαση αυτή θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί αλλαγές ως προς την μορφή.

Στην υπόθεση ΑΙ. Κ. κατά Ελλάδας.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε δικαστικό τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Isabelle Berro-Lefèvre, πρόεδρος,

Mirjana Lazarova Trajkovska,
Julia Laffranque,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,
Erik Møse,
Ksenija Turković, *δικαστές*,
και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε δικαστικό συμβούλιο στις 18 Νοεμβρίου 2014,
Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 63542/11) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας και με την οποία ένας ιρανός υπήκοος, ο κύριος ΑΙ. Κ. («ο προσφεύγων»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 7 Οκτωβρίου 2011 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»). Η πρόεδρος του τμήματος έκανε δεκτό το αίτημα της μη ανακοίνωσης της ταυτότητάς του που διατυπώθηκε από τον προσφεύγοντα (άρθρο 47 § 4 του κανονισμού του Δικαστηρίου – «ο κανονισμός»).
2. Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από τις κυρίες Ι.-Μ. Τζεφεράκου και Α. Θεωδοροπούλου, δικηγόρους του Συλλόγου της Αθήνας. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους εντεταλμένους του πληρεξουσίου της, κ. Δ. Καλόγηρο και κ. Φ. Δεδούση, παρέδρους του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κ. Μ. Σκορίλα, δικαστική πληρεξούσιο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.
3. Ο προσφεύγων παραπονείται για την παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης σχετικά με τις συνθήκες κράτησής του και τις συνθήκες διαβίωσής του μετά την αποφυλάκισή του, καθώς και για την παραβίαση του άρθρου 5 §§ 1 και 4 και του άρθρου 13 της Σύμβασης.
4. Στις 20 Μαρτίου 2013, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ι. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1977.

A. Η κράτηση του προσφεύγοντος και η εξέλιξη της διαδικασίας σχετικά με την αίτησή του για την χορήγηση ασύλου

6. Στις 13 Νοεμβρίου 2010, ο προσφεύγων, ο οποίος αναφέρει ότι διέφυγε από το Ιράν αφού είχε συλληφθεί και κρατηθεί διότι συμμετείχε σε διαδηλώσεις κατά του καθεστώτος, έφθασε στην Ελλάδα. Συνελήφθη την επομένη ημέρα από τους αξιωματικούς του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Φερών. Διέθετε διαβατήριο το οποίο ήταν σε ισχύ.

Ο ενδιαφερόμενος ισχυρίζεται ότι ζήτησε να καταθέσει μία αίτηση χορήγησης ασύλου, αλλά ότι η αίτησή του δεν καταχωρίστηκε από τις αρχές.

7. Με απόφαση της 17 Νοεμβρίου 2010, ο διευθυντής της αστυνομικής διεύθυνσης Αλεξανδρούπολης διέταξε την προσωρινή κράτηση του προσφεύγοντος επί τρεις ημέρες μέχρι την έκδοση μιας απόφασης απέλασης σε βάρος του. Ο προσφεύγων κρατήθηκε τότε στον συνοριακό σταθμό των Φερών.

Στην πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση αναφερόταν ότι ο προσφεύγων ήταν ύποπτος φυγής. Αναφερόταν επίσης εκεί ότι ο ενδιαφερόμενος είχε ενημερωθεί σε γλώσσα που κατανοούσε – ήτοι την αγγλική – για τους λόγους της κράτησής του και για τα δικαιώματά του.

Επί αυτού του τελευταίου ζητήματος, ο προσφεύγων δηλώνει ότι δεν γνωρίζει την αγγλική.

8. Στις 20 Νοεμβρίου 2010, ο διευθυντής της αστυνομικής διεύθυνσης Αλεξανδρούπολης διέταξε την απέλαση του προσφεύγοντος και την παράταση της κράτησής του για ένα διάστημα που δεν μπορούσε να υπερβεί τους έξι μήνες, για τον λόγο ότι ο προσφεύγων ήταν ύποπτος φυγής.

9. Κατά τον προσφεύγοντα, η απόφαση απέλασης που ακολούθησε δεν του κοινοποιήθηκε ποτέ. Πάντοτε κατά τους ισχυρισμούς του, σε ολόκληρη την διάρκεια της κράτησής του, αυτός δεν έλαβε οποιαδήποτε ενημέρωση σχετική με την κατάσταση του, με τους λόγους της κράτησής του και με την ημερομηνία της απέλασής του, και του ήταν αδύνατον να ασκήσει οποιοδήποτε ένδικο μέσο.

10. Επίσης στις 20 Νοεμβρίου 2010, ο προσφεύγων δήλωσε στους αξιωματικούς του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Φερών ότι επιθυμούσε να καταθέσει μία αίτηση χορήγησης ασύλου. Ο διοικητής του τμήματος ενημέρωσε εγγράφως για το θέμα αυτό την αστυνομική διεύθυνση Αλεξανδρούπολης.

11. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες παρενέβη ενώπιον των αστυνομικών αρχών ώστε το αίτημα ασύλου του να καταχωριστεί.

Στην βάση δύο εγγράφων προερχομένων αντίστοιχα από την αστυνομική διεύθυνση Αλεξανδρούπολης και από την αστυνομική διεύθυνση Ορεστιάδας, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται από την πλευρά της ότι καμία αίτηση διατυπωμένη από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες προς την αναφερόμενη από τον προσφεύγοντα κατεύθυνση δεν έφθασε στις διευθύνσεις αυτές.

12. Στις 25 Νοεμβρίου 2010, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στην Αλεξανδρούπολη. Υπέβαλε εκεί εγγράφως την αίτησή του για χορήγηση ασύλου. Έλαβε τότε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για τους αιτούντες άσυλο, ενώ ένας διερμηνέας του εξήγησε σε γλώσσα φαρσί το περιεχόμενο του.

13. Στην αίτησή του για χορήγηση ασύλου, ο προσφεύγων ανέφερε ότι ήταν αστυνομικός, ότι είχε αρνηθεί να κακομεταχειριστεί κρατούμενους και ότι ήταν κατά συνέπεια υποχρεωμένος να παραιτηθεί και ότι, στην συνέχεια, ξυλοκοπήθηκε από τους συναδέλφους του και καταδικάστηκε σε έξι μήνες φυλάκιση. Διευκρίνιζε ότι, με την έξοδό του από την φυλακή, οι αρχές του είχαν ζητήσει τον τίτλο ιδιοκτησίας της οικίας του και τούτο προκειμένου να την κατασχέσουν, σε περίπτωση που θα επιχειρούσε να φύγει από το Ιράν.

Αργότερα, σε μία συνέντευξη που έλαβε χώρα στις 10 Φεβρουαρίου 2011 μέσα στο πλαίσιο της εξέτασης της αίτησής του για χορήγηση ασύλου, ο προσφεύγων δήλωσε αντιθέτως ότι είχε καταδικαστεί λόγω της μη τήρησης της σύμβασής του με την ιρανική αστυνομία, ότι ουδέποτε είχε ξυλοκοπηθεί και ότι είχε αφεθεί ελεύθερος αφού είχε καταθέσει ως εγγύηση τον τίτλο ιδιοκτησίας της οικίας του γαμπρού του. Προσέθεσε ότι είχε συλληφθεί το 2010 διότι είχε ιδιοποιηθεί εκτάσεις ανήκουσες στο Δημόσιο, ότι είχε κρατηθεί κάτω από καλές συνθήκες στην φυλακή του Kaziro, ότι είχε δραπετεύσει κατά την μεταγωγή του στο δικαστήριο και ότι είχε έλθει στην Ελλάδα για να εργαστεί.

14. Εν τω μεταξύ, στις 21 Δεκεμβρίου 2010, επικαλούμενος την ένδειά του, ο προσφεύγων, βοηθούμενος από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες, είχε ζητήσει να του παραχωρηθεί στέγη. Η διεύθυνση αρωγής και κοινωνικής αλληλεγγύης του Υπουργείου Υγείας του είχε απαντήσει ότι δεν ήταν δυνατόν να ικανοποιηθεί αμέσως το αίτημά του, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των αιτούντων άσυλο, αλλά ότι προβλεπόταν να εγγραφεί σε έναν κατάλογο προτεραιότητας *ad hoc*.

15. Επίσης κατά το μεσολαβήσαν διάστημα, στις 17 Ιανουαρίου 2011, ο προσφεύγων είχε υποβάλει αντιρρήσεις κατά της κράτησής του ενώπιον του προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αλεξανδρούπολης. Κατήγγειλε την αδυναμία εξέτασης της αίτησής του για χορήγηση ασύλου εντός της νόμιμης προθεσμίας των τριών μηνών από την θέση του υπό κράτηση, επικαλούμενος την παραβίαση του άρθρου 5 της Σύμβασης και του άρθρου 13 του προεδρικού διατάγματος 114/2010. Παραπονούνταν επίσης και για τις συνθήκες κράτησής του. Ειδικότερα, υποστήριζε ότι η παραμονή του στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών εξελισσόταν κάτω από συνθήκες εξευτελιστικές και ακατάλληλες για ανθρώπινα όντα και αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης, και τούτο εξαιτίας, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, της υπερπλήρωσης, της έλλειψης ειδών υγιεινής και καθαρών ρούχων, της έλλειψης θέρμανσης, της ακαθαρσίας, της έλλειψης χώρου για ύπνο, περίπατο ή άσκηση, καθώς και της περιορισμένης επικοινωνίας με τον εξωτερικό κόσμο και της αδυναμίας πρόσβασης σε ιατρό ή σε ψυχολογική υποστήριξη. Ο προσφεύγων προσέθετε ότι οι συνθήκες αυτές προσέβαλαν την προσωπικότητα και την αξιοπρέπειά του, ότι δημιούργησαν στο πρόσωπό του αισθήματα κατωτερότητας, φόβου, ανικανότητας, αγωνίας και έντονου άγχους και ότι έθεταν σε κίνδυνο την σωματική και την ψυχολογική ακεραιότητά του.

16. Στις 21 Ιανουαρίου 2011, ο πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου απέρριψε τις αντιρρήσεις που είχαν υποβληθεί ενώπιόν του. Στην απόφασή του, σημείωνε το παράνομο της εισόδου του προσφεύγοντος στην επικράτεια, την ύπαρξη ενός κινδύνου φυγής, δεδομένου ότι ο ενδιαφερόμενος δεν διέθετε γνωστή διεύθυνση στην Ελλάδα όπου θα μπορούσε να διαμένει κατά τρόπο μόνιμο, την ανάγκη της εξασφάλισης μιας ταχείας και αποτελεσματικής εξέτασης της αίτησής του για χορήγηση ασύλου, καθώς και την αδυναμία λήψης μέτρων λιγότερο δεσμευτικά από την κράτηση. Σε ό,τι αφορά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος σχετικά με τις συνθήκες κράτησης, ο πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου υπογράμμισε ότι αυτές δεν μπορούσαν, εκ των πραγμάτων, να συγκριθούν με τις συνθήκες ζωής ενός ελεύθερου ατόμου. Ανέφερε ότι η διοίκηση όφειλε, ανάλογα με τις δυνατότητές της και εντός λογικής προθεσμίας, να θέτει στην διάθεση των κρατουμένων κατάλληλους χώρους κράτησης, και έκρινε ότι ο νόμιμος χαρακτήρας μιας κράτησης μπορούσε να ελλείπει μόνον αν η διοίκηση αρνούνταν σαφώς να παρέξει σε έναν κρατούμενο έναν χώρο κράτησης με εξαερισμό, φυσικό φως και τρεχούμενο νερό και ο οποίος προσφέρει την δυνατότητα επικοινωνίας με τον εξωτερικό κόσμο και φυσικής

άσκησης. Ο πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου εκτίμησε ότι η περίπτωση αυτή δεν συνέτρεχε εν προκειμένω διότι ο προσφεύγων θα μπορούσε να μεταφερθεί στον συνοριακό σταθμό του Έβρου, όπου οι κανόνες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης τηρούνταν κατ'αυτόν, διευκρινίζοντας επιπλέον ότι η διοίκηση δεν είχε άλλωστε αντιταχθεί σε μία τέτοια μεταφορά.

17. Πάντοτε μέσα στο ενδιάμεσο διάστημα, σε ημερομηνία που δεν προσδιορίζεται, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στον συνοριακό σταθμό του Σουφλίου.

18. Στις 10 Φεβρουαρίου 2011, ο αξιωματικός της αστυνομίας ο αρμόδιος για τον φάκελο του προσφεύγοντος πρότεινε την απόρριψη της αίτησης ασύλου. Με απόφαση της 5 Μαρτίου 2011, ο αστυνομική διεύθυνση Ορεστιάδας απέρριψε την αίτηση αυτή. Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 19 Απριλίου 2011. Ο τελευταίος άσκησε έφεση στις 20 Απριλίου 2011 ενώπιον της επιτροπής εφέσεων δευτέρου βαθμού.

Κατά την ημερομηνία της κατάθεσης των παρατηρήσεων του προσφεύγοντος σε απάντηση εκείνων της Κυβέρνησης ενώπιον του Δικαστηρίου, η διαδικασία αυτή εκκρεμούσε πάντοτε μαζί με χιλιάδες άλλες υποθέσεις.

19. Τον Μάιο 2011, ο προσφεύγων προχώρησε σε απεργία πείνας για να διαμαρτυρηθεί για τις συνθήκες και για την διάρκεια της κράτησής του.

20. Ο προσφεύγων αφέθηκε ελεύθερος στις 16 Μαΐου 2011, ήτοι δύο ημέρες μετά την λήξη της προβλεπόμενης από τον νόμο 3386/2005 εξάμηνης προθεσμίας. Έλαβε ένα δελτίο αιτούντος άσυλο που μνημόνευε ως τόπο κατοικίας «Ομόνοια», ήτοι την πλατεία Ομονοίας που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης της Αθήνας, όπου είχαν εγκατασταθεί πολλοί αιτούντες άσυλο. Οι αρχές του ζήτησαν να παρουσιαστεί εντός προθεσμίας δέκα ημερών στην Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής προκειμένου να εγγραφεί και να δηλώσει μία διεύθυνση και έναν αριθμό τηλεφώνου.

21. Από την αποφυλάκισή του και μετά, ο προσφεύγων έζησε ως άστεγος, σε διάφορες πλατείες και δημόσια πάρκα. Συνέβη επίσης να κοιμηθεί σε εγκαταλελειμμένα κτήρια ή σε ερειπωμένα ξενοδοχεία. Δεν είχε πρόσβαση σε τροφή, σε πόσιμο νερό, σε τουαλέτες ή σε είδη προσωπικής υγιεινής.

Εξάλλου, προκειμένου να ανανεώσει εγκαίρως το δελτίο του, ο προσφεύγων μετέβη στην Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής. Μην μπορώντας να εισέλθει λόγω της αθρόας προσέλευσης, υποχρεώθηκε να επανέλθει πολλές φορές. Επιπλέον, οι αρχές τον πίεσαν να δηλώσει μία διεύθυνση ενώ του ήταν αδύνατο να μισθώσει στέγη χωρίς να διαθέτει αριθμό φορολογικού μητρώου. Στις 5 Δεκεμβρίου 2011, οι αρχές

ανανέωσαν το δελτίο του, αφού ο ενδιαφερόμενος δήλωσε ως διεύθυνση εκείνη ενός φίλου ο οποίος τον φιλοξενούσε προσωρινά.

Επίσης, ο προσφεύγων μετέβη στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες προκειμένου να ζητήσει ανθρωπιστική βοήθεια. Ένας κοινωνικός λειτουργός ενημέρωσε το Υπουργείο Υγείας ότι ο προσφεύγων ήταν άστεγος και ότι ζούσε κάτω από συνθήκες πολύ επισφαλείς, αλλά οι αρχές δεν προέβησαν σε κάποια ενέργεια.

22. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η αστυνομία του είχε ανανεώσει το δελτίο για τρεις μήνες και όχι για έξι μήνες, ενώ χρειάζονταν ένα δελτίο που ανέφερε αυτήν την τελευταία διάρκεια ισχύος προκειμένου να μπορεί να λάβει αριθμό φορολογικού μητρώου και άδεια εργασίας ή για να μπορεί να βρει εργασία.

B. Οι συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος

23. Ο προσφεύγων κρατήθηκε επί έξι μήνες, στην αρχή στους χώρους του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Φερών και στην συνέχεια σε εκείνους του συνοριακού σταθμού Σουφλίου.

1. Η εκδοχή του προσφεύγοντος

24. Ο προσφεύγων περιγράφει όπως ακολουθεί τις συνθήκες της κράτησής του στους πιο πάνω μνημονευόμενους χώρους.

Κατά ολόκληρη την διάρκεια της κράτησής του, ο προσφεύγων δεν μπορούσε ούτε να εξέλθει από τους χώρους αυτούς, ούτε να περπατήσει, ούτε να ασκηθεί. Κρατήθηκε σε κοιτώνες ή σε κρατητήρια προοριζόμενα για κρατούμενους του κοινού δικαίου. Η παρατεταμένη κράτησή του του προξένησε αισθήματα φόβου, κατωτερότητας, αγωνίας και άγχους που τον οδήγησαν να ράψει το στόμα του, ως μία ύστατη μορφή διαμαρτυρίας, και να αποπειραθεί να αυτοκτονήσει.

25. Οι χώροι του συνοριακού σταθμού Σουφλίου υποδέχονταν μεταξύ εκατό και διακοσίων κρατούμενων σε έναν χώρο χωρητικότητας είκοσι πέντε ατόμων. Οι κρατούμενοι κοιμούνταν μέσα σε ακάθαρτα νερά από τις τουαλέτες ή ακόμη και καθιστοί. Η ίδια κατάσταση επικρατούσε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Φερών, όπου κρατούνταν περισσότερα από εκατό άτομα. Ο προσφεύγων κοιμόταν στο δάπεδο σε έναν χώρο που είχε αφόρητες οσμές.

26. Η πρόσβαση στο τηλέφωνο ήταν πολύ περιορισμένη και η προμήθεια μιας κάρτας τηλεφώνου εξαρτιόταν από την καλή θέληση των φυλάκων.

27. Ο προσφεύγων δεν έλαβε οποιοδήποτε προϊόν σωματικής υγιεινής. Οι κουβέρτες ήταν πολύ βρώμικες και η τροφή πολύ χαμηλής διατροφικής αξίας. Οι κρατούμενοι έπρεπε να αγοράζουν οι ίδιοι πόσιμο νερό.

28. Τα κελιά δεν διέθεταν ούτε καρέκλες, ούτε τραπέζια, ούτε ντουλάπια. Δεν υπήρχε θέρμανση τον χειμώνα παρά το ψύχος κατά τους μήνες της εποχής αυτής στην περιοχή του Έβρου.

29. Στους εν λόγω χώρους κράτησης, δεν υπήρχε ούτε διερμηνέας ούτε νομική υποστήριξη, κατά τρόπο ώστε οι κρατούμενοι να μην ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους και για την διαδικασία χορήγησης ασύλου.

2. Η εκδοχή της Κυβέρνησης

30. Η Κυβέρνηση περιγράφει όπως ακολουθεί τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος μέσα στους πιο πάνω αναφερόμενους χώρους.

Ανάλογα με τον αριθμό των κρατουμένων και της εποχής, λαμβάνονταν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται ο περίπατος των κρατουμένων σε οποιαδήποτε ώρα της ημέρας. Ο καθαρισμός των χώρων κράτησης γινόταν καθημερινά από μία ιδιωτική εταιρεία. Έκαστος κοιτώνας διέθετε σύστημα θέρμανσης που λειτουργούσε συνεχώς στην διάρκεια του χειμώνα.

31. Η διατροφή των κρατουμένων αναλαμβάνονταν από την νομαρχία Έβρου, η οποία είχε αναθέσει σε μία ιδιωτική εταιρεία την φροντίδα να προσφέρει τρία γεύματα ημερησίως στους προσφεύγοντες.

32. Σε ό,τι αφορά την ιατρική περίθαλψη, δύο κινητές ιατρικές μονάδες δραστηριοποιούνταν στην περιοχή. Επιπλέον, επιστημονικό προσωπικό της περιοχής του Έβρου ήταν παρόν καθημερινά μέσα στους χώρους κράτησης. Επίσης, η παρουσία μη κυβερνητικών οργανώσεων, όπως για παράδειγμα το σωματείο «Γιατροί χωρίς σύνορα» μπορούσε να επιτραπεί, όπως αυτό συνέβη μεταξύ Νοεμβρίου 2010 και Φεβρουαρίου 2011. Ασθενοφόρα ήταν επίσης διαθέσιμα για την μεταφορά των κρατουμένων στα νοσοκομεία της Αλεξανδρούπολης και του Διδυμότειχου σε περίπτωση ανάγκης.

33. Οι κρατούμενοι λάμβαναν τακτικά είδη προσωπικής υγιεινής τα οποία διανέμονταν είτε από τις αρχές των συνοριακών σταθμών είτε από τους «Γιατρούς χωρίς σύνορα». Μπορούσαν επίσης να επικοινωνήσουν με τον εξωτερικό κόσμο χρησιμοποιώντας καρτοτηλέφωνα που παρέχονταν σε επαρκή αριθμό.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

34. Το εφαρμοστέο εν προκειμένω εσωτερικό δίκαιο και πρακτική παρατίθενται στις αποφάσεις *de los Santos και de la Cruz κατά Ελλάδα* (αριθ. 2134/12 και 2161/12, §§ 21-25, 26 Ιουνίου 2014), *C.D. και λοιποί κατά Ελλάδα* (αριθ. 33441/10, 33468/10 και 33476/10, §§ 27-33, 19 Δεκεμβρίου 2013) και *Berjamaaj κατά Ελλάδα* (αριθ. 36657/11, §§ 17-23, 2 Μαΐου 2013).

III. ΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΜΩΝ

A. Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (CPT), της 10 Ιανουαρίου 2012, σχετικά με την επίσκεψή της της 19 μέχρι 27 Ιανουαρίου 2011

35. Οι διαπιστώσεις της έκθεσης της CPT, η οποία συντάχθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2012, εκτίθενται στην απόφαση *B.M. κατά Ελλάδα* (αριθ. 53608/11, §§ 43-45, 19 Δεκεμβρίου 2013).

B. Οι διαπιστώσεις του εκπροσώπου στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες

36. Με επιστολή απευθυνόμενη προς το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες, ο εκπρόσωπος στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες κοινοποιούσε τις διαπιστώσεις του αναφορικά με μία επίσκεψη που πραγματοποίησε στον συνοριακό σταθμό του Σουφλίου από τις 29 Σεπτεμβρίου μέχρι την 1^η Οκτωβρίου 2010.

37. Ο εκπρόσωπος διαπίστωνε ότι ο χώρος κράτησης αποτελούνταν από δύο κοιτώνες, οι οποίοι δεν διαχωρίζονταν και διέθεταν τσιμεντένια κρεβάτια και στρώματα αντικριστά. Δίπλα σε αυτά, μέσα σε στενούς διαδρόμους, υπήρχαν ξύλινες βάσεις κρεβατιών, καλυμμένες με χαρτόνια, και κουβέρτες που χρησίμευαν ως κρεβάτια για τους υπεράριθμους κρατούμενους. Ο χώρος ήταν υπερπλήρης εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των κρατούμενων, η δε διέλευση από τον έναν κοιτώνα στον άλλον ήταν αδύνατη. Η ατμόσφαιρα των κοιτώνων ήταν αποπνικτική γιατί αυτοί αερίζονταν ανεπαρκώς. Τα παράθυρα ήταν τοποθετημένα ψηλά και δεν εξασφάλιζαν ούτε επαρκή εξαερισμό ούτε επαρκή φωτισμό. Τα στρώματα και οι κουβέρτες ήταν βρόμικες. Οι δύο τουαλέτες και τα δύο ντους βρίσκονταν μέσα στον χώρο κράτησης

και ήταν βρόμικα και γεμάτα απορρίμματα. Οι περισσότεροι κρατούμενοι ήταν ξαπλωμένοι διότι δεν υπήρχε χώρος για να κυκλοφορήσει κάποιος. Κανένα ενημερωτικό φυλλάδιο σχετικά με το νομικό καθεστώς και τα δικαιώματα των κρατουμένων δεν ήταν διαθέσιμο.

38. Οι γυναίκες κρατούμενες είχαν εκφράσει την αγωνία και την απελπισία τους μπροστά στις συνθήκες κράτησης οι οποίες, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, ήταν αφόρητες: βρόμικα στρώματα και κουβέρτες, κοινός χώρος κράτησης με τους άντρες, βρόμικες κοινές τουαλέτες, αδυναμία να πλυθεί κανείς, έλλειψη ειδών υγιεινής (σαπούνι, σαμπουάν, χαρτί τουαλέτας, σερβιέτες υγιεινής, οδοντόβουρτσες και οδοντόπαστες), αδυναμία πλύσης των ρούχων και των εσωρούχων και αδυναμία σωματικής άσκησης.

39. Πολλοί κρατούμενοι παραπονούνταν για δερματολογικές και γαστρεντερολογικές ασθένειες. Παραπονούνταν επίσης για την ιατρική παρακολούθηση, αφού ο ιατρός δεν επισκεπτόταν τον κοιτώνα για να εξετάσει τους κρατούμενους, αλλά απλώς διένειμε αναλγητικά μέσα από τα κάγκελα της πόρτας.

Οι κρατούμενοι που είχαν ανάγκη άλλου είδους ιατρικής περίθαλψης έπρεπε να επιβαρυνθούν με τα σχετικά έξοδα.

Εξάλλου, οι κρατούμενοι ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλουν τα έξοδα για τις φωτογραφίες ταυτότητας που λαμβάνονταν από τις αρχές προκειμένου να τεθούν σε διάφορα έγγραφα.

40. Η επιστολή του εκπροσώπου στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών κατέληγε ότι η κατάσταση που επικρατούσε στον συνοριακό σταθμό του Σουφλίου προσέβαλε την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ότι έθετε σε κίνδυνο όχι μόνον τα θεμελιώδη δικαιώματα των κρατουμένων αλλά και την ίδια την ζωή τους.

Γ. Οι διαπιστώσεις των διεθνών θεσμών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων σε ό,τι αφορά την λειτουργία του γραφείου χορήγησης ασύλου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής

41. Ο προσφεύγων υπέβαλε στο Δικαστήριο το αντίγραφο ενός εγγράφου που διαβιβάστηκε στις 22 Μαρτίου 2013 από τον Συνήγορο του Πολίτη στην διεύθυνση αλλοδαπών Αττικής. Το έγγραφο αυτό προέβαλε τα προβλήματα που υπήρχαν στην διαδικασία ανανέωσης των δελτίων αίτησης ασύλου.

42. Ο Συνήγορος ανέφερε ότι, παρά τις προσπάθειες της πιο πάνω διεύθυνσης, η κατάσταση είχε μεν βελτιωθεί όχι όμως σε βαθμό που να διευκολύνει την ανεμπόδιστη πρόσβαση των ενδιαφερομένων στο γραφείο ασύλου τόσο για την υποβολή των αιτήσεων χορήγησης ασύλου όσο και για την ανανέωση των δελτίων των αιτούντων άσυλο και την λήψη πληροφοριών. Εκτός από τις δυσκολίες πρόσβασης, ο Συνήγορος διαπίστωνε καθυστερήσεις στην διαδικασία ανανέωσης των δελτίων εξαιτίας των δομικών δυσλειτουργιών, όπως τα προβλήματα αρχειοθέτησης και οι δυσκολίες επανεύρεσης των φακέλων. Τόνιζε ότι τα προβλήματα αυτά παρέμεναν ακόμη και όταν οι ενδιαφερόμενοι βοηθούνταν από δικηγόρους ή από μη κυβερνητικές οργανώσεις. Ο Συνήγορος βεβαίωνε ότι η προαναφερόμενη διεύθυνση δεν είχε δώσει ακόμη πειστικές εξηγήσεις σχετικά με τα προβλήματα πρόσβασης στο γραφείο ασύλου. Επιπλέον, ανέφερε ότι, σε μία επιτόπια επίσκεψη, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 6 Οκτωβρίου 2012 από μία αντιπροσωπεία των υπηρεσιών του, είχε διαπιστώσει ότι δεν είχε καθιερωθεί κάποια σαφής διαδικασία που να επιτρέπει την πρόσβαση και την υποδοχή των αλλοδαπών.

43. Εξάλλου, σε ένα έγγραφο αποσταλέν στις 22 Νοεμβρίου 2011 προς την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η μη κυβερνητική οργάνωση «Αίτημα» υπογράμμιζε τα ακόλουθα:

“Η διαδικασία ανανέωσης [του δελτίου αίτησης ασύλου] είναι απλή, αλλά συχνά οι αιτούντες άσυλο βρίσκονται σε αδυναμία να την παρακολουθήσουν εξαιτίας παραγόντων σχετικών με την οργάνωση της διεύθυνσης αλλοδαπών Αττικής. Ειδικότερα, ο κύριος λόγος για τον οποίο οι αιτούντες άσυλο δεν μπορούν να ανανεώσουν το δελτίο τους συνίσταται στην αδυναμία επανεύρεσης των φακέλων στα αρχεία της διεύθυνσης. [Πολύ συχνά], ακόμη και αν η οργάνωσή μας παρέμβει για να επιταχύνει τις έρευνες προκειμένου να ευρεθεί ένας φάκελος (...), η ανανέωση δεν πραγματοποιείται. Υπάρχει μία χαρακτηριστική περίπτωση απόπειρας ανανέωσης που αναλήφθηκε από την οργάνωσή μας για να βοηθήσουμε έναν αλλοδαπό που, από τις 14 Απριλίου, προσπαθούσε να ανανεώσει το δελτίο του. Ο αλλοδαπός (αυτός) προσέφυγε στην οργάνωσή μας τον Σεπτέμβριο. Μετά από τρεις παρεμβάσεις από την πλευρά μας, ο φάκελος βρέθηκε πέντε μήνες αργότερα. Εν τούτοις, όταν ο [εν λόγω] αλλοδαπός, πληροφορηθείς με επιμέλειά μας ότι ο φάκελός του είχε ανευρεθεί, μετέβη εκ νέου στην διεύθυνση αλλοδαπών Αττικής και ζήτησε

την ανανέωση [του δελτίου του], αυτή δεν πραγματοποιήθηκε. Ο φάκελος δεν έχει ανευρεθεί μέχρι σήμερα.»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

I. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

44. Ο προσφεύγων παραπονείται για τις συνθήκες κράτησής του στους συνοριακούς σταθμούς Σουφλίου και Φερών καθώς και για την κατάσταση πλήρους ένδειας στην οποία βρέθηκε μετά την αποφυλάκισή του. Επικαλείται την παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.»

A. Επί του παραδεκτού

45. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την αιτίαση την ελκόμενη από τις συνθήκες κράτησης λόγω μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων παρέλειψε να καταθέσει μία αγωγή αποζημίωσης στην βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα σε συνδυασμό αφενός μεν με το άρθρο 3 της Σύμβασης – που έχει άμεση εφαρμογή στην εσωτερική έννομη τάξη – αφετέρου δε με τις διατάξεις τις εφαρμοστέες στους αλλοδαπούς που αποτελούν το αντικείμενο μιας διοικητικής απόφασης απέλασης. Ως προς τις τελευταίες αυτές διατάξεις, αναφέρει ειδικότερα τα άρθρα 66 § 4, 66 § 5 δ), 90 § 3 β), 91 § 1 και 92 §§ 6 και 7 του προεδρικού διατάγματος 141/1991 σχετικά με τις αρμοδιότητες των οργάνων του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως, καθώς και τα άρθρα 2 και 3 του προεδρικού διατάγματος 254/2004 ο οποίος καθιέρωσε τον κώδικα δεοντολογίας των αστυνομικών οργάνων.

46. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι έπραξε ό,τι θα μπορούσε να ζητηθεί ευλόγως από αυτόν και ειδικότερα ότι υπέβαλε αντιρρήσεις κατά της κράτησής του λόγω της, κατ'αυτόν, παρανομίας της και ότι παραπονέθηκε για τις συνθήκες κράτησής του ενώπιον του προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου.

47. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την νομολογία του σύμφωνα με την οποία δεν έχει πεισθεί ότι μία αγωγή αποζημίωσης στην βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα λόγω των απάνθρωπων και εξευτελιστικών συνθηκών κράτησης στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών θα είχε λογική πιθανότητα επιτυχίας και θα προσέφερε κατά τον χρόνο των συμβάντων ικανή επανόρθωση (A.F. κατά

Ελλάδας, αριθ. 53709/11, §§ 59 και 61, 13 Ιουνίου 2013). Υπενθυμίζει επίσης ότι έχει ήδη δεχθεί ότι, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι ένας προσφεύγων δεν έχει αξιοποιήσει το προτεινόμενο από την κυβέρνηση ένδικο μέσο, στην παρούσα κατάσταση της εθνικής νομολογίας, η αιτίαση του ενδιαφερομένου δεν θα μπορούσε να απορριφθεί για μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων (πιο πάνω αναφερόμενη *de los Santos και de la Cruz κατά Ελλάδα*, § 37). Απορρίπτει συνεπώς την ένσταση της Κυβέρνησης επί του σημείου αυτού.

48. Διαπιστώνοντας ότι οι δύο αιτιάσεις οι ελκόμενες από το άρθρο 3 της Σύμβασης δεν είναι προδήλως αβάσιμα με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και ότι αυτές δεν προσκρούουν σε κάποιο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο τις κηρύσσει παραδεκτές.

B. Επί της ουσίας

1. Σε ό,τι αφορά τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος

49. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι ο προσφεύγων εκθέτει παράπονα και επιχειρήματα γενικού χαρακτήρα και ότι δεν περιγράφει συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που τον αφορούν. Αναφερόμενη στην εκδοχή της σχετικά με τις συνθήκες κράτησης (πιο πάνω παράγραφοι 30-33), υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν υπέστη σωματική ή ψυχολογική πίεση τέτοιας σοβαρότητας που να μπορεί να χαρακτηριστεί ως εξευτελιστική μεταχείριση.

50. Ο προσφεύγων αναφέρεται στην δική του εκδοχή σχετικά με τις συνθήκες κράτησής του (πιο πάνω παράγραφοι 24-29) και υποστηρίζει ότι κρατήθηκε επί έξι μήνες μέσα σε κελιά υπερπλήρη και χωρίς να έχει την δυνατότητα να βγει σε μία αυλή για περίπατο ή για σωματική άσκηση.

51. Σε ό,τι αφορά τις γενικές αρχές οι οποίες διέπουν την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης σε υποθέσεις που ήγειραν ζητήματα παρόμοια με εκείνα που τίθενται από την παρούσα, το Δικαστήριο παραπέμπει στην εφαρμοστέα εν προκειμένω νομολογία του (βλέπε ειδικότερα, *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, §§ 90-94, CEDH 2000-XI, *Peers κατά Ελλάδα*, αριθ. 28524/95, §§ 67-68, CEDH 2001-III, *Kalachnikov κατά Ρωσίας*, αριθ. 47095/99, § 95, CEDH 2002-VI, *Riad και Idiab κατά Βελγίου*, αριθ. 29787/03 και 29810/03, § 97, 24 Ιανουαρίου 2008, *Tabesh κατά Ελλάδα*, αριθ. 8256/07, §§ 34-37, 26 Νοεμβρίου 2009, *Rahimi κατά Ελλάδα*, αριθ. 8687/08, §§ 59-62, 5 Απριλίου 2011, *R.U. κατά Ελλάδα*, αριθ. 2237/08, §§ 54-56, 7

Ιουνίου 2011, πιο πάνω αναφερόμενη *A.F. κατά Ελλάδα*, αριθ. 53709/11, §§ 68-70, και πιο πάνω αναφερόμενη *de los Santos και de la Cruz κατά Ελλάδα*, § 43).

52. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι έχει ήδη δεχθεί, πολλές φορές, παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης σε υποθέσεις σχετικές με τις συνθήκες κράτησης αλλοδαπών σε ελληνικούς συνοριακούς σταθμούς, και ειδικότερα εκείνους των Φερών και του Σουφλίου (*S.D. κατά Ελλάδα*, αριθ. 53541/07, 11 Ιουνίου 2009, *M.S.S. κατά του Βελγίου και της Ελλάδα* [GC], αριθ. 30696/09, CEDH 2011, 21 Ιανουαρίου 2011, πιο πάνω αναφερόμενες *R.U. κατά Ελλάδα και B.M. κατά Ελλάδα*).

53. Το Δικαστήριο σημειώνει εν προκειμένω ότι, σε μία συνολική περίοδο έξι μηνών περίπου, ο προσφεύγων κρατήθηκε κατά κύριο λόγο στους συνοριακούς σταθμούς Φερών και Σουφλίου. Το Δικαστήριο έχει εξάλλου σημειώσει τις σχετικές με τους συνοριακούς σταθμούς αυτούς διαπιστώσεις των διαφόρων εθνικών και διεθνών οργανώσεων και θεσμών – ήτοι της CPT, στην έκθεση της 10 Ιανουαρίου 2012, του εκπροσώπου της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες κατόπιν της επίσκεψής του που πραγματοποιήθηκε από τις 29 Σεπτεμβρίου μέχρι την 1^η Οκτωβρίου 2010, καθώς και της Εθνικής Επιτροπής για τα δικαιώματα του ανθρώπου και του Συνηγόρου του Πολίτη κατόπιν της επίσκεψής τους που πραγματοποιήθηκε από τις 18 μέχρι τις 20 Μαρτίου 2011 -, οι οποίες διαπιστώσεις μνημονεύονται στις πιο πάνω αναφερόμενες αποφάσεις *A.F. κατά Ελλάδα* και *B.M. κατά Ελλάδα* (παράγραφοι 33-37 και 43-55 αντίστοιχα). Από τον φάκελο προκύπτει ότι τίποτε δεν είχε αλλάξει, κατά την παραμονή του προσφεύγοντος σε αυτούς τους συνοριακούς σταθμούς, σε σύγκριση με την κατάσταση η οποία σημειώθηκε στις πιο πάνω αναφερόμενες αποφάσεις.

54. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο πραγματικό περιστατικό ή επιχείρημα που να επιτρέπει την απόκρουση αυτών των διαπιστώσεων και που να μπορεί να οδηγήσει στην παρούσα περίπτωση σε συμπέρασμα διαφορετικό από εκείνο στο οποίο κατέληξε στις πιο πάνω αναφερόμενες υποθέσεις.

55. Τα στοιχεία αυτά επαρκούν στο Δικαστήριο για να συμπεράνει ότι η κράτηση του προσφεύγοντος συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση με την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης και ότι υπήρξε επομένως εν προκειμένω παραβίαση της διάταξης αυτής.

2. Σε ό,τι αφορά τις συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντος μετά την αποφυλάκισή του

56. Η Κυβέρνηση αφιερώνει μακρές αναφορές μέσα στις παρατηρήσεις της σχετικά με τα μέτρα που έχουν ληφθεί από το Κράτος για την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των διαφόρων υπηρεσιών οι οποίες ασχολούνται με την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Παραθέτει λεπτομερείς στατιστικές για τον μεγάλο αριθμό αιτούντων άσυλο οι οποίοι επωφελήθηκαν από τα διάφορα προγράμματα υποστήριξης που δημιουργήθηκαν από τις αρχές είτε άμεσα είτε με την βοήθεια μη κυβερνητικών οργανώσεων. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα, αναφέρει ότι αυτός επωφελήθηκε των μέτρων αυτών ειδικότερα με την ανάληψή του από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες. Ως προς τις συνθήκες διαβίωσης του ενδιαφερομένου, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι ήταν προσωρινά αδύνατο να ευρεθεί στέγη γι'αυτόν, εξαιτίας, σύμφωνα με τα λεγόμενά της, του μεγάλου αριθμού παρανόμων μεταναστών που έφθασαν ταυτόχρονα με αυτόν, αλλά διευκρινίζει ότι οι αρμόδιες αρχές δεσμεύθηκαν να του ανεύρουν στέγη μόλις τούτο ήταν δυνατό.

57. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι όχι μόνον οι αρχές δεν του εξασφάλισαν συνθήκες υποδοχής άξιες του ονόματος αυτού, αλλά, αντιθέτως, τον εμπόδισαν να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής του καθυστερώντας την ανανέωση του δελτίου αιτήσαντος ασύλου του και αρνούμενες να του χορηγήσουν μία άδεια εργασίας ή έναν αριθμό φορολογικού μητρώου. Ισχυρίζεται, επίσης, η νέα υπηρεσία ασύλου και το νέο κέντρο υποδοχής για αιτούντες άσυλο που, κατ'αυτόν, άρχισαν να λειτουργούν από τον Ιούνιο 2013, δεν επέτρεψαν την βελτίωση της κατάστασης: συνολικά, η δυνατότητα υποδοχής των διαφόρων κέντρων υποδοχής φέρεται να μην υπερβαίνει τις χίλιες θέσεις, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που προορίζονται για τους ανηλίκους, και οι νέοι αιτούμενοι άσυλο φέρονται να συνεχίζουν να τίθενται υπό κράτηση.

58. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη ασχοληθεί με τις συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα των αιτούντων άσυλο, αφημένων στην τύχη τους και ζώντων επί πολλούς μήνες σε κατάσταση ακραίας ένδειας, στην απόφαση *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας* (πιο πάνω αναφερόμενη). Στην απόφαση αυτή (όπως πιο πάνω, § 263), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ως εξής:

«(...) έχοντας υπόψη τις υποχρεώσεις που βαρύνουν τις ελληνικές αρχές λόγω της οδηγίας Υποδοχή (...), το Δικαστήριο έχει την άποψη ότι δεν έλαβαν δεόντως υπόψη την ευαισθησία του προσφεύγοντα ως αιτούντα άσυλο

και πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνες, λόγω της παθητικότητάς τους, για τις συνθήκες στις οποίες βρέθηκε για μήνες, ζώντας στον δρόμο, χωρίς πόρους, χωρίς πρόσβαση σε τουαλέτες, χωρίς να έχει κανένα μέσο για να καλύψει τις βασικές ανάγκες του. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων υπήρξε θύμα εξευτελιστικής μεταχείρισης που έδειχνε έλλειψη σεβασμού στην αξιοπρέπειά τους και ότι η κατάσταση αυτή δημιούργησε στον προσφεύγοντα αισθήματα φόβου, άγχους ή κατωτερότητας ικανά να τον οδηγήσουν στην απελπισία. Θεωρεί ότι τέτοιες συνθήκες διαβίωσης, σε συνδυασμό με την παρατεταμένη αβεβαιότητα στην οποία έμεινε και την ολική απουσία προοπτικής να δει την κατάστασή του να βελτιώνεται, άγγιξαν το όριο βαρύτητας που απαιτεί το άρθρο 3 της Σύμβασης.»

59. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι σκέψεις αυτές (βλέπε επίσης την απόφαση *Tarakhel κατά Ελβετίας* [GC], αριθ. 29217/12, §§ 96-98, 4 Νοεμβρίου 2014) έχουν εφαρμογή και στις συνθήκες της προκειμένης περίπτωσης. Σημειώνει έτσι ότι, αφού αποφυλακίστηκε στις 16 Μαΐου 2011, ο προσφεύγων μετέβη στην Αθήνα είτε ως άστεγος είτε καταλαμβάνοντας διάφορα εγκαταλελειμμένα κτίρια. Παρατηρεί επίσης ότι ο ενδιαφερόμενος επέτυχε μία υπό όρους ανανέωση του δελτίου του για τρεις επιπλέον μήνες, αλλά ότι στην συνέχεια προσέκρουσε σε δυσκολίες προκειμένου να ανανεώσει στην συνέχεια το έγγραφο αυτό (πιο πάνω παράγραφος 21). Προς τούτο, το Δικαστήριο σημειώνει την κριτική που ασκεί ο Συνήγορος του Πολίτη προκειμένου για την υποδοχή των αιτουμένων άσυλο μέσα στους της διεύθυνσης αλλοδαπών Αττικής (πιο πάνω παράγραφοι 43-44).

60. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς την χρησιμότητα, στην πράξη, της κατοχής ενός έγκυρου ροζ δελτίου. Σημειώνει ότι ο κάτοχος ενός τέτοιου δελτίου μπορεί, θεωρητικώς, να ζητήσει στέγη σε μία δομή υποδοχής ή να έχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Όμως σημειώνει, αφενός, ότι στην Ελλάδα υπάρχουν λίγες θέσεις στα κέντρα υποδοχής για να αντιμετωπίσουν την στέγαση δεκάδων χιλιάδων αιτούντων άσυλο και, αφετέρου, ότι η πρόσβαση στην αγορά εργασίας ενέχει εμπόδια διοικητικά αλλά και πρακτικά οφειλόμενα στην απουσία οποιουδήποτε δικτύου υποστήριξης και στο γενικότερο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης (πιο πάνω αναφερόμενη *M.S.S. κατά του Βελγίου και της Ελλάδας*, §§ 258 και 261).

61. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά εν προκειμένω ότι μόνον μία επιμελής εξέταση της αίτησης ασύλου του προσφεύγοντος θα μπορούσε να θέσει

ένα τέλος στην κατάσταση στην οποία βρέθηκε – και πιθανόν βρίσκεται ακόμη – μετά τις 16 Μαΐου 2011. Όμως διαπιστώνει ότι το ένδικο μέσο που ασκήθηκε στις 20 Απριλίου 2011 ενώπιον της επιτροπής εφέσεων εκκρεμούσε ακόμη τουλάχιστον μέχρι τις 9 Σεπτεμβρίου 2013, ήτοι την ημερομηνία της κατάθεσης των παρατηρήσεων του ενδιαφερομένου ενώπιόν του.

62. Έπεται ότι ο προσφεύγων βρέθηκε, με υπαιτιότητα των αρχών, σε εξευτελιστική κατάσταση αντίθετη προς το άρθρο 3 της Σύμβασης. Όθεν, υπήρξε επίσης παραβίαση της διάταξης αυτής σε ό,τι αφορά την αιτίαση αυτή.

II. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 § 1 ΚΑΙ 4 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

63. Επικαλούμενος το άρθρο 5 § 1 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται για το παράνομο της κράτησής του, υποστηρίζοντας ότι αυτή ήταν αντίθετη προς τις διατάξεις του άρθρου 13 του διατάγματος 114/2010. Καταγγέλλει επίσης την κράτησή του για τους λόγους ότι αυτή αποφασίστηκε ενώ οι αρχές φέρονται να αρνήθηκαν να καταχωρίσουν την αίτησή του για χορήγηση ασύλου, ότι αυτή παρατάθηκε ενώ η απέλασή του δεν ήταν αμέσως εκτελεστή και ότι αυτή εκτελέστηκε κάτω από συνθήκες αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης.

64. Επίσης, ο προσφεύγων παραπονείται διότι δεν είχε πρόσβαση, ήδη από την αρχή της κράτησής του, στα ένδικα μέσα που προσφέρονται από το ελληνικό δίκαιο. Καταγγέλλει επίσης την αποτελεσματικότητα της προσφυγής που αντιπροσωπεύει η δυνατότητα υποβολής αντιρρήσεων κατά της κράτησης, λόγω – σύμφωνα με τα λεγόμενά του – της απουσίας εξέτασης των συνθηκών κράτησης εκ μέρους του διοικητικού πρωτοδικείου και της απουσίας μιας προσφυγής ενώπιον ενός δευτέρου βαθμού δικαιοδοσίας σε περίπτωση απόρριψης των αντιρρήσεων αυτών. Επικαλείται την παραβίαση του άρθρου 5 § 4 της Σύμβασης ως προς το γεγονός αυτό.

65. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η προθεσμία των έξι μηνών που προβλέπεται από το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης στοχεύει στην εξασφάλιση της ασφαλείας δικαίου παρέχοντας την εγγύηση ότι οι υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα σχετιζόμενα με την Σύμβαση θα μπορούν να εξετάζονται εντός λογικής προθεσμίας και ότι οι παρελθούσες αποφάσεις δεν θα είναι επ'αόριστον δεκτικές αναθεώρησης. Ο κανόνας αυτός σημειώνει το χρονικό όριο του ελέγχου που πραγματοποιείται από τα όργανα της Σύμβασης και υποδεικνύει στους ιδιώτες όπως και στις αρχές το διάστημα πέραν του οποίου ο έλεγχος αυτός δεν μπορεί πλέον να ασκηθεί. Κατά γενικό κανόνα, η

προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία της τελεσίδικης απόφασης που εκδόθηκε μέσα στο πλαίσιο της διαδικασίας εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων (*Βαρνάβα και λοιποί κατά Τουρκίας* [GC], αριθ. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 και 16073/90, §§ 156-157, CEDH 2009).

66. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων άσκησε το ένδικο μέσο που αντιπροσωπεύει η υποβολή αντιρρήσεων, κατ'εφαρμογήν της παραγράφου 3 του άρθρου 76 του νόμου 3386/2005. Σημειώνει επίσης ότι ο πρόεδρος του διοικητικού πρωτοδικείου Αλεξανδρούπολης απέρριψε, στις 21 Ιανουαρίου 2011, τις αντιρρήσεις του προσφεύγοντος με τις οποίες αυτός αμφισβητούσε την νομιμότητα της κράτησής του. Διαπιστώνει όμως ότι ο προσφεύγων προσέφυγε ενώπιόν του μόλις στις 7 Οκτωβρίου 2011, ήτοι περισσότερο από έξι μήνες μετά την προαναφερθείσα απόφαση.

67. Έπεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί λόγω της μη τήρησης της προθεσμίας των έξι μηνών, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 3

68. Επικαλούμενος το άρθρο 13 της Σύμβασης, ο προσφεύγων καταγγέλλει επίσης την απουσία μιας πραγματικής προσφυγής για να παραπονεθεί για τις συνθήκες κράτησής του.

69. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή του προσφεύγοντος η ελκόμενη από το άρθρο 13 αναφέρεται κατά κύριο λόγο στην αποτελεσματικότητα του ελέγχου ο οποίος ασκείται από τον πρόεδρο του διοικητικού πρωτοδικείου μέσω των αντιρρήσεων που υποβάλλονται στην βάση του άρθρου 76 του νόμου 3386/2005. Όμως, κάτω από τις παρούσες συνθήκες, το Δικαστήριο έκρινε, μέσα στο πλαίσιο της εξέτασης της επικαλούμενης παραβίασης του άρθρου 5 της Σύμβασης, ότι ο προσφεύγων είχε προσφύγει ενώπιον του Δικαστηρίου περισσότερο από έξι μήνες μετά τις αποφάσεις του προέδρου του διοικητικού πρωτοδικείου για τις οποίες παραπονεείται. Κατά συνέπεια, η πιο πάνω αναφερόμενη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί λόγω μη τήρησης της προθεσμίας της προθεσμίας αυτής.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 46 ΚΑΙ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

A. Άρθρο 46 της Σύμβασης

70. Καταλήγοντας στο συμπέρασμα της παραβίασης του άρθρου 3 σχετικά με τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος, το Δικαστήριο στηρίχθηκε στις ιδιαίτερες συνθήκες της αιτίασης του τελευταίου ως προς αυτήν. Εν τούτοις, οφείλει να υπογραμμίσει, γενικώς, ότι το πρόβλημα που θεμελιώνει την παραβίαση του άρθρου 3 εν προκειμένω επεκτείνεται πέραν των προσωπικών συμφερόντων του προσφεύγοντος για τον οποίο πρόκειται (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Ananyev και λοιποί κατά Ρωσίας*, αριθ. 42525/07 και 60800/08, §§ 184 κλπ., 10 Ιανουαρίου 2012). Πράγματι, το Δικαστήριο είχε ήδη πολλές φορές την ευκαιρία να αποφανθεί επί των συνθηκών που επικρατούν στους συνοριακούς σταθμούς του Σουφλίου και των Φερών και έχει δεχθεί σε έναν αριθμό αποφάσεων ότι αυτές παραβίαζαν την απαγόρευση της κακομεταχείρισης που προβλέπεται από το άρθρο 3 της Σύμβασης (βλέπε ειδικότερα την πιο πάνω απόφαση *S.D. κατά Ελλάδας*, πιο πάνω αναφερόμενη *R.U. κατά Ελλάδας*, *Ahmade κατά Ελλάδας*, αριθ. 50520/09, 25 Σεπτεμβρίου 2012, πιο πάνω αναφερόμενη *A.F. κατά Ελλάδας*, πιο πάνω αναφερόμενη *B.M. κατά Ελλάδας*, *F.H. κατά Ελλάδας*, αριθ. 78456/11, 31 Ιουλίου 2014). Οι διαπιστώσεις του Δικαστηρίου για την ατομική κατάσταση των προσφευγόντων στις πιο πάνω αναφερόμενες υποθέσεις έχουν, από την φύση τους, ευρύτερη εμβέλεια και έγιναν υπό το φως των γενικών ανησυχιών που διατυπώθηκαν από την CPT, την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, τον Συνήγορο του Πολίτη και την Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου στην Ελλάδα. Επιπλέον, ένας μεγάλος αριθμός υποθέσεων κατά της Ελλάδας, οι οποίες εγείρουν παρόμοιες αιτιάσεις, είναι εκκρεμής σήμερα ενώπιον του Δικαστηρίου. Τίποτε δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η συνεχής ροή αυτού του τύπου των υποθέσεων θα παύσει στο άμεσο μέλλον.

71. Έτσι το Δικαστήριο θεωρεί ότι η παρούσα υπόθεση απαιτεί την υιοθέτηση γενικών μέτρων με σκοπό να εξασφαλιστεί ότι οι συνθήκες κράτησης στα κέντρα κράτησης της περιοχής του Έβρου θα αλλάξουν προκειμένου να τεθεί τέλος στην απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, αντίθετη προς το άρθρο 3, των ατόμων που κρατούνται σε αυτά. Το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να υποδείξει τα μέτρα που πρέπει να λάβει προς τούτο το εναγόμενο Κράτος προς τούτο. Στην παρούσα απόφαση, καθώς και στις προαναφερθείσες αποφάσεις, το Δικαστήριο έχει ήδη σημειώσει ιδιαίτερες πηγές ανησυχιών που αντιβαίνουν στις υποχρεώσεις οι οποίες έχουν αναληφθεί από την Ελλάδα δυνάμει της Σύμβασης. Εξυπακούεται επίσης ότι το

εναγόμενο Κράτος παραμένει ελεύθερο, υπό τον έλεγχο της Επιτροπής των Υπουργών, να επιλέξει τα μέσα με τα οποία θα εκπληρώσει τον νομική υποχρέωσή του στην βάση του άρθρου 46 της Σύμβασης στο μέτρο που τα μέσα αυτά είναι συμβατά με τα συμπεράσματα τα οποία περιλαμβάνονται στην απόφαση του Δικαστηρίου (πιο πάνω αναφερόμενη *Ananyev και λοιποί*, § 194).

B. Άρθρο 41 της Σύμβασης

72. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

73. Ο προσφεύγων αξιώνει 10.000 ευρώ (EUR) για την ηθική βλάβη που υποστηρίζει ότι υπέστη.

74. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το αιτούμενο ποσό είναι υπερβολικό.

75. Το Δικαστήριο κρίνει ότι συντρέχει λόγος να επιδικαστεί στον προσφεύγοντα το ποσό των 6.500 EUR για την ηθική βλάβη.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

76. Ο προσφεύγων, ο οποίος έτυχε νομικής συνδρομής ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν ζητεί κάποιο ποσό για την αιτία αυτή.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

77. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή σε ό,τι αφορά τις αιτιάσεις τις ελκόμενες από το άρθρο 3 της Σύμβασης και απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης σε ό,τι αφορά τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης σε ό,τι αφορά τις συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντος μετά την αποφυλάκισή του.
4. *Αποφαίνεται*
  - (α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη δυνάμει του άρθρου 44 § 2 της Σύμβασης, το ποσό των 6.500 EUR (έξι χιλιάδες πεντακόσια ευρώ), πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος για την ηθική βλάβη.
  - (β) ότι από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.
5. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 11 Δεκεμβρίου 2014, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)	(υπογραφή)
Søren Nielsen	Isabelle Berro-Lefèvre
Γραμματέας	Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 2 Ιανουαρίου 2015

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος